

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Předkladatelka: Lenka Prošvicová

Název práce: *Deník pařížského měšťana jako historický pramen*

Datum obhajoby: 21. 6. 2017

Výběr tématu a cíl práce

Lenka Prošvicová si vybrala jako téma obraz rodu Armagnaků ve dvou vyprávěcích pramenech 15. století, tzv. *Deníku pařížského měšťana* a *Kroniky Řeholníka ze Saint-Denis*. Cíl práce, formulovaný již v jejím abstraktu, je v podstatě dvojitý: popsat francouzský rod Armagnaků na základě zmíněných pramenů a zároveň se pokusit odhalit postoje a smýšlení obou autorů.

Výběr tématu tak představuje poměrně metodologicky složitý úkol pro jeho zpracovatelku. Jak lze střízlivě popsat zcela neobjektivní postoje obou autorů a zároveň nepodlehout jejich vidění při rekonstruování jedné z důležitých kapitol stoleté války? Jak zvládnout nejenom složitou mluvu pramenů (středofrancouzský v případě tzv. *Deníku*, latinský v případě *Kroniky*), ale i vybrat z celé škály sekundární literatury pro účely bakalářské práce to nejpodstatnější? Zpracování takového tématu vyžaduje pokusit se dostat pod povrch pramenů a zároveň prokázat alespoň elementární nadhled nad spleťtým vývojem událostí francouzské občanské války, orámovaných lety 1407-1435. Jedině tak má smysl zpracovat a předložit českému čtenáři danou látku, utkanou oběma pisateli, a zpracovanou generacemi francouzských i jiných historiků.

Složitost takového úkolu vyžaduje nejen potřebné jazykové znalosti, ale také schopnost přečtený a přeložený pramen interpretovat a příslušný výklad také formulovat. Bohužel musím již zkraje konstatovat, že ke zdárnému zpracování tohoto úkolu v žádném případě nedošlo.

Struktura a základní vyznění práce

Autorka rozdělila bakalářskou práci do pěti základních součástí. Na jakýsi komentovaný přehled pramenů a literatury navazuje uvedení do dobového kontextu slibující základní přehled o dějinách Francie za stoleté války, papežského schismatu, vzrůstajícího nebezpečí ze strany Turků (to ovšem na vývoj ve Francii samotné mělo pramalý vliv) a dobový pohled na Anglii. Geneze rodu Armagnaků, tedy vlastní předmět autorčina zkoumání, představuje třetí (bohužel jednostránkovou) kapitolu. Části 4 a 5 představují obě zmíněná díla a soustřeďují se na jejich způsob popisu tohoto původně jihofrancouzského rodu.

První část „Přehled pramenů a literatury“ mi v zásadě připadá zbytečná. Jednak se v ní opakují důvody výběru obou základních pramenů, za nimiž ovšem pokračuje jakýsi komentovaný přehled několika knižních titulů, které lze označit za spíše základní. Např. kniha *Francouzští králové v období středověku* je sice užitečná přehledová práce, ale pro analýzu jednotlivých členů francouzské dynastie se mnohem více hodí práce Françoise Autrandové či Bernarda Gueného, které autorka nezmiňuje. Z tohoto důvodu je zbytečné uvádět čistě

encyklopedickou publikaci *Evropa králů a císařů*. Zároveň nebylo nutné popisovat osobní motivace při výběru knih, zvláště když autorka využila jenom zlomek dostupné literatury. Největším problémem však zůstává výběr samotné edice *Deníku pařížského měšťana*. Vydání z roku 1989 od Colette Beaune je spíše převyprávěním původního textu. Za základní kritickou edici je považována ta z roku 1881 (ed. Alexandre Tuetey, dostupné on-line na portálu Gallica). Chápu, že převyprávění pramene se lépe čte, ale aspoň mohla být základní edice zmíněna, stejně jako důvody, proč nebyla vybrána.

Za velmi chatrně zpracované považuji i uvedení do historického kontextu. Snaha převyprávět dějiny stoleté války, potažmo Evropy na přelomu 14. a 15. století, vyústila v několik banálních konstatování (např. „Z ničeho nic tu byli dva papeži.“, s. 12). Trpí také určitou nevyvážeností – papežské schisma je odbyto několika řádky oproti barvitému líčení bitvy u Nikopole větami typu: „Střemhlav se pustili na bitevní pole s chutí co nejrychleji se dostat k těm bídným muslimům a krvavými meči je zahnat zpět.“ (13). „Muslimskými hordami“ se to vůbec v textu hemží, ačkoli nevíme, o koho konkrétně jde a jaký účel to má v rámci tématu bakalářské práce. Líčení rodinných poměrů ve francouzské královské dynastii svým stylem připomíná spíše červenou knihovnu než střízlivý pohled na věc. Podle mého soudu by stačilo soustředit se pouze na poměry ve francouzském království (případně v Anglii) a lépe postihnout základní momenty vývoje občanské války mezi Armagnaky a Burgund'any. V tomto přehledu se naopak nedozvíme, jak celý konflikt skončil. O mírové smlouvě z Arrasu z roku 1435 se píše teprve později na jiném místě (21).

Dostaneme-li se k jádru práce, tedy k rozboru *Deníku pařížského měšťana*, můžeme konstatovat, že se jedná toliko o vršení „zajímavostí“, vycházející přímo z díkce tohoto pramene. Názorně je to vidět např. na odstavci na s. 29-30, který začíná popisem dialogu alegorií a končí sondou do ostatních měst království, kde se střídaly nadvlády obou zneprátelených stran. Této části zkrátka chybí jakákoli struktura a závěr. Podobný pocit získávám při čtení rozboru *Řeholníka ze Saint-Denis*: na některých místech je pramen sice skvěle převyprávěný, ale čtenář se nedozví proč a při vršení vyprávěných událostí nemá ani možnost se v textu chronologicky orientovat. Autorka zkrátka neprokázala patřičný nadhled, jehož pomocí by mohla čtenáře s oběma prameny seznámit, natož „detailněji specifikovat smýšlení obou autorů“, jak slibuje v úvodu (8).

Závěr práce pak představuje naprostou rezignaci na zadaný úkol, pokud můžeme porozumět enigmatically formulované větě: „Jak se ukázalo na předchozích stránkách, není možné popsat něčí chování skrz pero někoho jiného“ (44). Absenci kritického odstupu od pramene vyjadřují slova v samotném závěru: „Zbylé ukrutnosti ale na sobě minimálně semínko pravdy mít musely, přeci jenom by si muž duchovního stavu něco takového zcela nevymyslel.“ (45) Autorka čtenáře zkrátka vtáhla do děje a do textu samotného, ale už z něj neukázala cestu ven.

Corrigenda minora (sed numerosa)

O výběru tématu, jeho zpracování a celkovém vyznění práce lze jistě vést debatu. Kvalifikační práce na vysoké škole má však podle mého soudu kritéria, o nichž diskutovat možné není. Je to otázka jejího jazykového zpracování a některých formálních znaků platných pro bakalářskou práci. Práce Lenky Prošvicové bohužel i v tomto ohledu vykazuje velké množství nedostatků, z nichž navzdory předlouhému výčtu uvádím jenom některé.

Gramatika

Nejčastějším prohřeškem je naprosté nezvládnutí interpunkce u složitějších souvětí. Za větami vloženými chybí téměř všude čárku, což na mnoha místech ztěžuje porozumění textu (viz věty: „Francii měl vládnout po smrti Karla VI., která se již rychle blížila rod Lancasterů.“, s. 19; „Tak Zuřivost probudila Vraždu a Zabití a všichni kdo se nacházeli ve věznici byli bez lítosti zabiti.“, s. 29). Jinde jsou použity věty, které nemají přísudek, a přitom mohly být napojeny na předchozí (např. v úvodu: Rozborem díla Michela Píntoina Kroniky řeholníka ze Saint Denisa (sic!), zvláště záznamy o Armagnacích (chybí čárka) se tak pokouším získat další informace a tvrzení vhodná pro komparaci s těmi, které nám podává autor Deníku. S největším zaměřením se na ta tvrzení, která se od sebe zásadně liší. Z této komparace poté získat alespoň částečně vyvážený pohled na rod i dobu z pohledu dvou dobových obyvatel. Přiblížit si jejich myšlení a sympatie, které vtělili do zmínek o Armagnacích a nejen o nich.“ (8). Výrazy a spojení jako „obyvatel Paříže, kteří jsi k němu jdou pro radu“ (36) či „dává za vinnu“, případně „Vinní je z toho...“ (obojí s. 30) svědčí o tom, že si autorka text před odevzdáním po sobě nepřčetla. Skloňování jména Nero (na s. 28 „Neron“ v 1. os., „Nerovi“ ve 3. os.) jenom podtrhuje tento fakt.

Stylistika

Autorka předkládané práce byla svými prameny zcela pohlcena, což nemusí být vždy na škodu. Z vyznění textu vyplývá, že se snažila přenést atmosféru popisovaných událostí i na čtenáře jejího rozboru. Používá proto na mnoha místech historický prézens a futurum, což je poplatné francouzskému stylu popisování událostí, v češtině to však zní mnohdy toporně a nepatřičně.

Některá místa jsou ze stylistického hlediska na hranici srozumitelnosti, když např. píše „o každodenním životě doprovázeném seznamy cen potravin“ (8). Jindy není jasné spojení dvou vět, jako v tomto případě: „I když v poslední době rytířské ideály nebyly zastoupeny tak silně jako kdysi, snad posledním velkým symbolem této kultury byl český král Jan Lucemburský.“ (13). Jestliže můžeme o věcném obsahu první části pochybovat, celé souvětí nedává smysl, pokud bychom k němu nepřipojili větu, jež po něm následuje.

Platí zásada, že nejtěžší je napsat první větu kapitoly či nového odstavce. Zde se to naplno projevilo při začátku oddílu o papežském schismatu: „Mluvíme o období papežského schismatu.“ (12), ale i u několikanásobné *mise en scène* („Ale zpět k Ludvíkově Paříži.“ 16; „Zpět do pařížských ulic.“ 28), kterými se ocitáme někde jinde, ale nevíme proč. Stejně tomu je u věty: „A list se znovu obrací, a tak i situace v Paříži, tentokrát se jí podařilo získat anglickému vojsku.“ (38) Opět není jasné, jak a proč se Angličanům podařilo hlavní město království dobýt.

Autorka se snažila barvitými popisy přiblížit některé zásadní momenty občanské války. Patos však opět snižuje porozumění situace. Např. vražda vévody Jana Nebojácného v Montereau v září 1419 je líčena těmito slovy: „Právě při mírovém setkání byl Jan Nebojácný, možná na popud Karla Orleánského jako pomstu za svého otce nebo jen náhodným rozpoutáním potyčky, zavražděn. A tak po Ludvíkově i Janova krev plnila bezedný pohár, který si žádala válka.“ (18)

V kritickém výčtu by se dalo pokračovat mnohými drobnostmi, jako je nevhodné použití slov „nafouknout“ (v kontextu sepisování dobových pramenů), nebo „uragán“. Rukopisy se spíše opisovaly, než kopírovaly (34), vzpoura spíše vypukla, než vybuchla (38), a zůstává otázkou, jaké „krvavé číslo obětí stouplo“ (18). To samé platí i pro použití některých cizích slov („pověst, jakou bylo vhodné interpretovat i na vévodu z Armagnaku.“ 29; „triumf vítězství“ 35).

Oborová kritéria

Do této kategorie už zařazuji jen několik drobnějších postřehů, neboť ty zásadní už zazněly výše. Co se týče terminologie, je velmi nešťastné hovořit ve 14. a 15. století o vrcholně středověké Francii, kterou situujeme spíše do doby předcházející (vzestup a expanze královské nadvlády, doba svatého Ludvíka). Zcela zarážející je soustavné používání kategorie „lid“, který autorka nijak neproblematizuje, blíže nepopisuje, pouze s ním soucítí, a to v naprosté závislosti na rozebíraných pramenech. Tím nechci zpochybňovat tíživou sociální situaci chudých vrstev obyvatelstva v této fázi stoleté války. Pokud je však „lid“ v pramenech nějakým způsobem tematizován, měla se autorka soustředit na to jak a proč.

Jestliže je práce zaměřena zejména na pojetí Armagnaků, výrazně mi chyběl alespoň letný rozbor tohoto termínu. Armagnakové (stejně jako Burgund'ani) nebyli pouze členové rodu či obyvatelé jednoho regionu (v případě Burgund'anů). Šlo o pestrou škálu přívrženců strany Bernarda z Armagnaku, doslova o mocenskou stranu. Autorka se o tuto problematiku otřela pouze při líčení vztahu autora *Deníku* k Burgund'anům: „Za to (sic!) pojmenování Burgund'ané sám autor nikdy nepoužil a rozhodně nikdy nešlo o přívlastek pejorativní jako v případě jejich nepřátel.“ Věta, byť dobře míněná, navíc nedává smysl: jestliže pisatel pojmenování nikdy nepoužil, jak mohlo jít o pejorativum? Toto pozorování shrnuje banálním konstatováním: „My dnes tedy užíváme tyto názvy, které v dané době lidé nepoužívali.“ (31-32)

Samostatnou kapitolou je též práce s poznámkovým aparátem. Uvádění ISBN považuji za zbytečné, stejně jako neustále se opakující rozepsané odkazy. Místo nich by bylo lepší na mnoha místech připojit čísla stran, ze kterých text cituje nebo čerpá. Zcela prapodivně pak vypadají některé tituly v seznamu pramenů a literatury (edice *Deníku* od Colette Beaune, syntéza *Dějiny Francie* od Georgese Dubyho). O absenci jiných důležitých prací na toto téma již byla řeč. Otázkou zůstává, zdali autorka četla práce Bronislawa Geremka v originále nebo francouzsky (viz pozn. 11 a 12). Stejně tak mě překvapilo to, že cítila potřebu se o postavě d'ábla cosi bližšího dozvědět právě v Ottově slovníku naučném (s. 25, pozn. 57).

Závěrem

Omlouvám se za předchozí vršení nedostatků, ale jejich množství možná zatemnilo moji mysl natolik, že jsem nedokázal v předložené bakalářské práci nalézt alespoň něco pozitivního. Za jediný klad se dá označit záměr a touha přiblížit českému čtenáři atmosféru doby a dva prameny, které se k ní vztahují. Provedení tohoto záměru však bohužel ukazuje nejen na nedostatky samotného zpracování tématu, ale patrně i vedení celé práce. Jak je možné, že tolik gramatických, stylistických, ale i věcných chyb mohlo uniknout do závěrečného textu? Pokud vedoucí práce průběžně četl odevzdávané kapitoly a upozorňoval na příslušné

nedostatky, pak nebyly jeho připomínky zaneseny. Pokud je tomu naopak, tak jsme svědky narychlo sestavené práce, bez jakékoli další kontroly. Bohužel se zde ukazuje i absence důkladnějšího školení v uplynulých třech letech bakalářského studia, zejména v proseminární a seminární formě.

Bakalářská práce zřejmě nemá mít za úkol posunout zásadním směrem směřování oboru. Pokud bychom ji měli považovat alespoň za dobře sepsanou syntézu z vydaných pramenů a příslušné sekundární literatury, která ukazuje, jak se za tři roky student či studentka dokázali seznámit se základními principy historické vědy, pak je práce Lenky Prošvicové v dané formě na samé hranici obhajitelnosti. Požadavky na její zásadní přepracování by z mé strany vyzněly vcelku naivně, zvláště pokud již došlo k přípuštění k obhajobě. Z těchto důvodů jsem nucen hodnotit práci jako dobrou.

V Praze dne 14. 6. 2017

Mgr. Jaroslav Svátek, PhD.